

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om markkartering av Sveriges jordbruksjord.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 220 av herrar *Näslund* och *Albertsson* och II: 336 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att 1942 års jordbruksutredning får i uppdrag att utreda frågan om en markkartering av all Sveriges jordbruksjord samt vilka förberedande åtgärder, som behöva företagas för att denna åtgärd skall kunna genomföras inom en relativt begränsad tidrymd.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda yrkande, hänvisas till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden över motionerna från lantbruksstyrelsen och styrelsen för lantbrukshögskolan. Vid sistnämnda utlåtande har fogats yttrande av professorn i allmän jordbrukslära vid högskolan Gunnar Torstensson.

Lantbruksstyrelsen har avstyrkt bifall till motionerna och anfört följande:

Då det gällt att i nuvarande avspärningssituation finna lämpliga fördelningsgrunder för den konstgödsel, som stått till förfogande för vårt lands jordbruk, har statens livsmedelskommission ansett sig böra närmare utreda frågan om ett genomförande av markkartering i stor omfattning för att om möjligt lägga jordarnas näringstillstånd till grund för konstgödsetilldelningen. Genom beslut den 3 september 1941 uppdrog därför kommissionen åt professorn vid lantbrukshögskolan G. Torstensson att verkställa utredning i ämnet och till kommissionen inkomma med förslag till åtgärder för åstadkommande av en sådan intensifiering av markkarteringen, att dess resultat inom rimlig tid skulle kunna läggas till grund för såväl den enskilde jordbrukarens åtgärder beträffande jordens gödsling som det allmännas eventuella ingripande på området. Sedan ifrågavarande utredning slutförts, överlämnade livsmedelskommissionen de därvid framlagda förslagen till lantbruksstyrelsen med förmälan att vid genomförande av desamma lång tid skulle krävas, innan några mera omfattande praktiska resultat kunde erhållas, och att markkartering enligt de föreslagna grunderna icke skulle kunna utföras i sådan omfattning, att resultatet därav i mera allmän utsträckning skulle kunna läggas till grund för konstgödsetilldelningen under rådande avspärning.

I skrivelse den 12 december 1942 till chefen för jordbruksdepartementet anförde lantbruksstyrelsen, att styrelsen icke ansåge skäl då föreligga för

igångsättande av en all åkerjord omfattande markkarteringsverksamhet, utan att denna verksamhet liksom tidigare borde bedrivas utan särskilda forcerade åtgärder från det allmännas sida, helst som en all åkerjord omfattande markkartering icke kunde få någon praktisk ekonomisk betydelse för den aktuella livsmedelssituationen. Styrelsen betonade emellertid samtidigt, att den funne det angeläget, att frågan om det allmännas medverkan till en efter stora linjer genomförd markkartering ägnades alltmera ökad uppmärksamhet. Icke minst viktigt vore det därvid, att den av hushållningssällskapen på ifrågavarande område bedrivna verksamheten anknötes till den lokala fältförsöksverksamheten, för vilken markkartor vore nödvändiga icke blott för en riktig tolkning av försöksresultaten utan även för sammanställningar för försöksresultat, avsedda att tjäna som vägledning för en större allmänhet. Verksamheten borde i övrigt bedrivas i nära samarbete med befintliga lantbrukskemiska kontrollstationer, vilka med ökade erfarenheter om markanalysering och behovet av successiv utveckling av verksamheten borde tillförsäkras nödiga laboratorieresurser.

Genom beslut den 26 februari 1943 uppdrog Kungl. Maj:t åt professor Torstensson att verkställa utredning rörande organiserandet av markkarteringsverksamheten efter för hela landet ensartade principer, och enligt vad lantbruksstyrelsen under hand inhämtat torde ifrågavarande utredningsuppdrag vara slutfört inom den närmaste tiden.

Motionärerna hava framhållit, att ett avhjälpande av bristen på fosforsyra och kalk i de jordar, där underskottet av dessa näringsämnen vore störst, skulle leda till jämnare skördar och därmed jämnare inkomster för jordbruksbefolkningen samt att en grundgödsling med här ifrågavarande ämnen vore en beredskapsåtgärd på livsmedelsproduktionens område av det mest pålitliga slag.

En utökad markkarteringsverksamhet skulle visserligen skapa kännedom om de områden, där de största underskotten i näringshänseende föreligga, men såsom lantbruksstyrelsen ovan anfört skulle det kräva en avsevärd tid, innan mera omfattande resultat skulle kunna nås på detta område. Det torde därjämte böra framhållas, att förutsättningarna för genomförandet av en grundgödsling utav i motionen avsett slag för närvarande icke synas vara för handen i vad avser fosforsyra.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har återopat professor Torstenssons utlåtande som eget yttrande. I sistnämnda yttrande har *professor Torstensson* avstyrkt bifall till motionerna samt anfört följande:

År 1941 lät statens livsmedelskommission genom Torstensson verkställa en utredning över frågan vilka åtgärder, som lämpligen borde vidtagas, för att få till stånd en mera allmän genomförd markkartering av Sveriges jordbruksjord. Närmaste syftet med denna utredning var, att man under nuvarande avspärning genom markkarteringen skulle få möjligast säkert underlag för en efter jordarnas behov anpassad fördelning av gödselmedel. Av utredningen framgick emellertid, att det måste taga ganska lång tid innan markkarteringen kunde tänkas få sådan omfattning, att resultaten av densamma skulle kunna tjäna angivna syfte.

Då livsmedelskommissionen emellertid ansåg de föreslagna åtgärderna för markkarteringens intensifiering betydelsefulla, överlämnades förslaget till lantbruksstyrelsen för vidtagande av de åtgärder styrelsen kunde anse påkallade.

Efter inhämtade yttranden över förslaget från hushållningssällskapens ombud, hushållningssällskapens förvaltningsutskott, statens lantbrukskemiska

kontrollanstalt samt de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna avgav lantbruksstyrelsen hösten 1942 en skrivelse i ärendet till jordbruksdepartementet. I denna vitsordade lantbruksstyrelsen markkarteringens betydelse och önskvärdheten av en utökning av densamma, men framhöll samtidigt att »en ytterligare utveckling av verksamheten och större erfarenhet» syntes »lantbruksstyrelsen vara nödvändiga för att statsmakterna skola kunna bedöma skäligheten av anslagskrav för ändamålet». Lantbruksstyrelsen ansåg sig därför för tillfället icke böra framställa förslag till medelsanvisning för ifrågavarande ändamål.

Sedermera har Kungl. Maj:t uppdragit åt Torstensson att efter chefens för jordbruksdepartementet närmare bestämmande verkställa utredning rörande organiserandet av markkarteringsverksamheten efter för hela landet ensartade principer. Denna utredning kan förväntas föreligga färdig inom den närmaste tiden och kommer att utmytna i ett förslag till vissa åtgärder från statsmakternas sida i syfte till en mera allmänt och efter ensartade linjer genomförd markkartering i landets olika delar.

Någon ytterligare utredning av markkarteringsverksamheten synes inte påkallad, och skäl synes därför ej föreligga att Kungl. Maj:t skulle uppdraga åt 1942 års jordbruksutredning att verkställa en sådan. Däremot torde kommande förslag till åtgärder för en intensifiering av markkarteringen eventuellt kunna samordnas med övriga av 1942 års jordbruksutredning föreslagna åtgärder till vårt jordbruks främjande.

I anslutning till vad som anföres i motionerna vill utskottet framhålla, att en efter enhetliga linjer över hela landet bedriven markkartering otvivelaktigt skulle vara av en sådan betydelse för en rationalisering av jordbruket, att frågan om det allmännas medverkan till en dylik verksamhet synes vara förtjänt av uppmärksamhet. Den tekniska sidan av saken är, såsom framgår av lantbrukshögskolestyrelsens yttrande, föremål för en utredning, vars resultat kan väntas inom den närmaste tiden. Frågan om en forcerad markkartering, som även i bästa fall för sitt genomförande måste taga en avsevärd tid i anspråk, bör dock enligt utskottets mening infogas i det efterkrigsprogram för jordbrukets rationalisering, som 1942 års jordbrukskommitté fått i uppdrag att uppdraga riktlinjerna för. Med hänsyn härtill anser utskottet, att sagda kommitté bör beredas tillfälle att, sedan nyssnämnda tekniska utredning slutförts, taga upp frågan. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t beaktar de nu anförda synpunkterna, och hemställer därför,

Utskottet.

att de likalydande motionerna I: 220 och II: 336 må anses besvarade med vad utskottet ovan anför.

Stockholm den 5 maj 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 39.